

Ledelsesvurdering 2. tertial 2020

1. Innledning

Koronapandemien og iverksatte smitteverntiltak i Norge og resten av verden har omfattende konsekvenser for den økonomiske situasjonen ved Kulturhistorisk museum (KHM). Dette ble utførlig beskrevet i virksomhetsrapporten for 1. tertial. De viktigste konsekvensene for museet ble samlet i fem punkter:

- Inntektsbortfall ved stengte museer
- Bortfall av sponsorinntekter
- Finansiering av utstillinger i nytt vikingtidsmuseum (VTM)
- Utsatte fornyingsprosjekter i Historisk museum (HM)
- Redusert oppdragsvirksomhet

Museumsledelsen vil nedenfor kort kommentere status på hvert enkelt punkt, selv om dette til dels blir gjentakende fra 1. tertial. Viktigste er endringene knyttet til inntektsbortfall som blir høyere enn forventet ved 1. tertial.

KHMs sårbare og konjunkturutsatte økonomi er velkjent for universitetsledelsen, da dette har vært påpekt gjentatte ganger i tertialrapporteringen de siste 6 år. Med et budsjett hvor over 50 % av utgiftene skal dekkes med eksterne inntekter, og museets forretningsdrift står for brorparten, har ikke museet lenger de nødvendige ressurser for lønn til ansatte og ordinær drift. Det økonomiske grunnlaget for planlagte avsetninger i 2020 og 2021 til utstillingsproduksjon i både HM og i VTM-prosjektet er også falt bort.

Koronapandemien har ikke hatt innvirkning på KHMs søknadsaktivitet for eksternfinansierte prosjekter. Når det gjelder forlengelse av rekrutteringsstillinger som følge av COVID-19, har KHM kun behandlet en søknad om forlengelse på en måned. KHM vil derimot bemerke at vi i 2020 har lyktes med å få tildelt et ERC STG. Sistnevnte har vært en ambisjon og et strategisk mål for museet gjennom flere år.

2. Vurdering av økonomisk utvikling

Nytt siden 1. tertialrapporteringen er at Vikingskipshuset (VSH) og Historisk museum (HM) ble åpnet for publikum 19. mai, etter å ha vært stengt i drøye to måneder. Men nasjonale og internasjonale smittevernsrestriksjoner har hatt stor innvirkning på besøkstallet, og resultatet fra museumsdriften er markant svakere enn estimert i prognosen fra mai til tross for en gjenåpning før høy sesongen normalt starter.

KHM hadde i 2019 over 700 000 besøkende ved de to museene, hvorav 570 000 ved Vikingskipshuset. Internasjonal turisme og cruiseanløp utgjorde 95 % av de besøkende i sommerhalvåret og omtrent 80 % på årsbasis. Selv om grensene mot Europa tidvis har vært åpne sommeren 2020, har det internasjonale besøket vært marginalt. I prognosen for mai la vi til grunn et besøkstall for våre museer på 20 % av 2019-nivået. Resultatet pr 31. august viser en nedgang på 450 000 besøkende. Tilsvarende nedgang forventes ut året, noe som betyr at KHM vil ende opp med om lag 600 000 færre besøkende enn i fjor. I foreliggende prognose er dermed besøkstall og

omsetning fra museumsdriften lagt på 10 % av 2019. Dette innebærer bortfall av inntekter på 48,4 mill. kr. for 2020, noe som representerer en reduksjon av inntekten fra prognosen per T1 med 3,4 mill. kroner.

Helsemyndigheter både nasjonalt og globalt er relativt tydelige i sine analyser av pandemiens videre forløp og konsekvenser for kommende år. Ut i fra dagens analyser er det lite trolig at reiselivsnæring og internasjonal turisme vil ta seg vesentlig opp i 2021. Vi har likevel videreført det noe optimistiske estimatet fra 1. tertial om et besøksgrunnlag på 20 % for neste år, men kun for 9 måneder da Vikingskipshuset planlegges stengt for ombygging fra 1. oktober. Dette tilsvarer et inntektstap for 2021 på minst 55 mill. kr.

Finansieringen av nytt VTM vil bli sterkt berørt som følge av pandemiens konsekvenser. Kunnskapsdepartementet har stilt store krav til UiO og KHM om egenfinansiering av utstillinger i VTM. Grunnlaget for en avsetning av et nettobidrag på totalt 30 mill. kr. (2020-2021) fra publikumsinntektene som KHM's egenfinansiering, har falt bort som følge av pandemien og iverksatte smittevernstiltak. KHM har i tillegg budsjettert inn 30 mill. i egeninnsats gjennom arbeidstid fra museets ansatte.

Den største inntektsposten i budsjettet for utstillingsproduksjon er inntekter fra sponsorer og fond. KHM har derfor hatt en klar gjennomføringsplan for å innhente sponsor- og fondsmidler. Ved starten av 2020 hadde museet mottatt skriftlig aksept på 50 mill. kr. fra en sponsor og positive signaler for en bevilgning på 28,5 mill. kr. fra Sparebankstiftelsen. I tillegg forhandlet museet om en tredje sponsoravtale på 50 mill. kr. Ved 1. tertial hadde bidragsyterne gitt signaler om at samarbeidet måtte skrinlegges eller videreføres i sterkt reduserte former. Nå er det dialog med en sponsor om en avtale på 50 mill. kr, men det foreligger foreløpig ingen skriftlig avtale. I dagens situasjon må vi dermed fremdeles operere med et inntektsbortfall i størrelsesorden 80-130 mill. kr. Med dagens situasjon for verdensøkonomien må man regne med at de fleste sponsorer og fond ikke er i stand til å bidra med midler fordi deres formue er betraktelig redusert og fordi man ikke forventer avkastning i inneværende og antagelig heller ikke neste år. Situasjonen for finansieringen av utstillinger i VTM anses dermed som svært kritisk.

Fornyng av utstillinger i HM har startet opp igjen, men med forsinkelser i alle prosjekter. KHM har pr i dag kun videreført prosjekter som allerede var igangsatt og som har egen intern prosjektkode og budsjett. Dette innebærer at museet innenfor foreliggende budsjett og prognose planlegger for en fullføring av utstillingene i 1. etg. og 3. etg. samt skole- og aktivitetsarealer i 2. etg. Det er derimot meget viktig at vi fullfører hele planen som er lagt for museet, slik at det fremstår enhetlig og med fornyet profil. For å fullføre fornyingen av utstillingssalene i 2. etg., var det planlagt en intern avsetning på 10 mill. kr. Grunnen til at dette er gitt høy prioritet av museumsledelsen er ikke bare av hensyn til de nåværende utstillingenes alder og manglende aktualitet, men også fordi KHM ønsker å ha et godt og oppdatert museumstilbud når VSH stenges for byggingen av nytt VTM. Vi har startet arbeidet med å revidere utstillingsplanen og tar sikte på at denne kan vedtas før årsskiftet.

Museets oppdragsportefølje knyttet til arkeologisk feltarbeid må også nevnes. Det er viktig å bemerke at dette ikke er bestilte oppdrag i ordinære betydning av begrepet, men undersøkelser som ledd i offentlig myndighetsutøvelse og i tråd med vedtak fattet etter kulturminneloven. KHM la i prognosen for 1. tertial til grunn en reduksjon på 25 % for denne virksomheten med tilsvarende reduksjon i nettobidrag. Prognosen synes å gi et noe bedre resultat og det er ikke forventet at reduksjonen i 2020 vil fortsette i 2021. Dette følger av at flere tiltakshavere har varslet at prosjekter som ble trukket i 2020 ønskes gjennomført i 2021.

Konklusjon

KHM er helt avhengig av økonomisk kompensasjon for inntektstapet som følge av pandemien for å kunne lønne fast ansatte, ha midler til løpende drift og realisere forventningene til egenandel i utstillingsproduksjonen både i VTM-prosjektet og fornyingen av HM. Dette beløper seg pt til 48, 4 mill. kr. for 2020.

Videre må det understrekes at vi trenger en rask avklaring av de økonomiske rammene for VTM-prosjektet om vi skal klare å sikre forventet og nødvendig fremdrift. Dette dreier seg om kompensasjon for bortfall av sponsorinntekter som følge av pandemien. I tillegg kommer kompensasjon på 35 mill. kr. pr år for inntektsbortfall i perioden 2022-2024 (2025), som følge av stengingen av museet under byggeperioden. UiO må også avklare egeninnsatsen knyttet til utstillingsproduksjon i VTM på totalt 51,9 mill. kr., hvorav 4,5 mill. kr. for 2021.

Museumsledelsen ber derfor om at universitetsledelsen gir dette høy prioritet både i dialogen med Kunnskapsdepartementet og i interne budsjettarbeider. KHM er avhengig av en snarlig avklaringen på økonomiske rammevilkår for å kunne planlegge museets virksomhet og handlingsrom i 2021.

Dato: 17.09.20

Håkon Glørstad
museumsdirektør

Karl Kallhovd
assisterende museumsdirektør